

DOI: [https://doi.org/10.26642/jen-2024-1\(107\)-17-25](https://doi.org/10.26642/jen-2024-1(107)-17-25)
УДК 005.8

А.С. Полянська, здобувач PhD
Державний університет «Житомирська політехніка»

Теоретичні основи дослідження поняття «проект» («міжнародний проект») та вплив проектного менеджменту на розвиток бізнесової діяльності підприємств

(Представлено: д.е.н., проф. Тарасюк Г.М.)

У статті розглянуто підходи до трактування понять «проект» та «міжнародний проект», визначено типові класифікації проектів, наведено ряд особливостей та елементів проекту, визначено основні етапи реалізації міжнародного проекту. Також здійснено аналіз поняття «управління проектом / міжнародним проектом», реалізація якого впливає на соціально-економічні показники розвитку країни в цілому та є важливим фактором покращення як національної, так і міжнародної бізнесової діяльності підприємств. Управління проектами набуває все більшого значення як у державному, так і в приватному секторах економіки, адже виховує здатність планувати, організовувати робочий процес, а також формує вміння спрямовувати ресурси та здійснювати контроль над ними з метою досягнення конкретних цілей. Міжнародні проекти поступово набувають важливішого значення, залучаючи більше партнерів з різних країн і сприяють розвитку та розширенню зовнішньоекономічних зв'язків.

Ключові слова: проект; міжнародний проект; управління проектом; проектний менеджмент.

Актуальність теми. Оскільки діяльність сучасних підприємств здійснюється в умовах нестабільних змін та кардинальних зрушень, постає необхідність у пошуку підходів для самовдосконалення, а також пошуку зв'язків ззовні. У такий спосіб керівництво перебуває в пошуку ідей для розвитку проектною діяльністю та здійснення проектного управління. Феномен глобалізації є визначальним фактором виникнення та розвитку міжнародних ринків, що характеризуються швидкими змінами. У відповідь на такі зміни виникли міжнародні проекти, реалізація яких сприяє розвитку та збереженню конкурентоспроможності підприємств на міжнародних ринках. Актуальність дослідження полягає у визначенні природи та типових характеристик міжнародного проекту, подальше здійснення глибокого аналізу яких сприятиме кращому розумінню особливостей, необхідних для розвитку ідей майбутнього проекту, створення проектною команди, пошуку партнерів та вдосконалення підходів до його реалізації.

Аналіз останніх досліджень та публікацій, на які спирається автор. Поняття «проект» досі потребує детального вивчення, незважаючи на результативні дослідження низки зарубіжних науковців, серед яких Х.Керцнер, який стверджував, що проект – це серія активностей та завдань, які спрямовані на створення ділової цінності, яку слід виконати в межах певних специфікацій [6, с. 2]; Ф.Баг'юлі зауважив, що проект – послідовність взаємопов'язаних подій [2]. Зокрема, Кл.Грей розглядав це поняття як комплексний захід, що не повторюється, який обмежений за часом, бюджетом, ресурсами [20, с. 16], а Р.Батрік зауважив, що проект – це сукупність заходів, узгоджених для досягнення визначеного результату [4, с. 20]. Серед інших видатних науковців, які займалися дослідженням поняття, були Дж.Хігні, Дж.Юран, Б.Годфрі, А.Рассел, Е.Ларсон та ін. Ряд вітчизняних науковців не лишилися осторонь і також здійснили аналіз поняття «проект». Так Л.С. Кобилянський у своєму посібнику, який присвячено основам управління проектами, визначив проект як комплекс взаємозалежних заходів, спрямованих на реалізацію поставлених цілей [21, с. 8]. Схоже визначення запропонували у своїй праці Н.В. Буреннікова та М.В. Лошак, розглядаючи поняття як роботу над досягненням унікальної цілі за обмежений період часу [15]. Про цілеспрямованість також стверджували Л.Є. Довгань, Г.А. Мохонько стверджуючи, що проект – це цілеспрямовані, послідовно орієнтовані у часі, одноразові, комплексні дії, які орієнтовані на досягнення певних цілей [16]. Науковці І.П. Малик, В.М. Приймак, В.А. Рач, О.В. Россошанська, Г.М. Тарасюк, О.М. Медведєва також зробили значний внесок у дослідження цього поняття.

Значний доробок праць вітчизняних науковців було присвячено розгляду теорії поняття «управління проектами», а саме праці Л.В. Ноздріна, В.І. Яшук, О.І. Полотай, А.О. Омельчук, О.В. Федорчак та інших. Калужний В.В. підійшов до визначення поняття з технічної точки зору та визначив його як розвинену методологію для розробки та реалізації проектів [17]. У свою чергу А.О. Омельчук визначила ряд переваг управління проектами, що є запорукою сталого розвитку соціально-економічної системи будь-якого рівня [24, с. 7]. Питання еволюції теорій та методологій проектного управління розглядалися численними зарубіжними вченими протягом декількох століть, серед яких праці Д.Вайта, Д.Габбарда, Л.Крафорда, Р.Мюллера, Д.Хобса та ін. В той час, як особливості методології управління проектами було наведено

численними вітчизняними науковцями, зокрема М.Вейдером, Ф.Котлером, Д.Локком, Л.Є. Довганьом, І.П. Маликом, Г.А. Мохоцьком та ін.

Мета статті – визначити зміст поняття «проект», «міжнародний проект», «управління проектом», запропонувати типові класифікації проектів, навести ряд особливостей та елементів проекту, визначити основні етапи реалізації міжнародного проекту та зупинитися на важливості управління проектами як інструмента впливу на розвиток бізнесової діяльності підприємств.

Викладення основного матеріалу. Трактуванню поняття «проект» присвячено праці низки вітчизняних та зарубіжних вчених. У працях численних українських науковців поняття «проект» набуло широкого значення і визначалося як тимчасова діяльність, яка реалізується для створення унікальних умов, які приносять цінність всім зацікавленим сторонам [30], або ж як система, що складається із взаємопов'язаних виробничих, економічних, фінансових, технічних та ін. заходів, які супроводжуються необхідною документацією для ефективного пошуку рішення проблеми за певний час [11]. Серед інших трактувань це поняття постає як:

- унікальна сукупність скоординованих дій (робіт) з певними початком та закінченням [3];
- сукупність цілеспрямованих, послідовно орієнтованих у часі, одноразових, комплексних і нерегулярно повторюваних дій (заходів або робіт), орієнтованих на досягнення кінцевого результату в умовах обмеженості ресурсів і заданості термінів їх початку і завершення [16, с. 9];
- зобов'язання створити цінність, засновану на місії проекту, яка має бути завершена в певний період, у межах узгодженого часу, ресурсів і умов експлуатації [19];
- тимчасову діяльність, спрямовану на створення унікального продукту [30];
- як тимчасове підприємство для створення унікального продукту або послуги [1];
- як роботу над досягненням унікальної цілі за обмежений період часу, яка відрізняється від звичних налагоджених процесів трьома головними критеріями: унікальністю, кінцевим результатом і чітким строком виконання [15], а також
- як діяльність, за якої матеріальні, фінансові та людські ресурси організовано новаторським шляхом для виконання унікальної роботи при обмеженні у часі та витратах, щоб досягти позитивних змін, визначених кількісними та якісними параметрами (рис. 1) [12].

Рис. 1. Зв'язок між метою та цілями проекту [12]

У працях Л.С. Кобилянського, Г.М. Тарасюк та В.М. Приймака поняття «проект» постає у вигляді цілого комплексу заходів, які залежать один від одного, а також які спрямовані на досягнення поставлених цілей протягом обмеженого часу за обмежених грошових та інших ресурсів [21, с. 8]; задуму (завдання, проблеми) та засобів реалізації проекту з метою досягнення економічного, технічного, технологічного або ж організаційного результату [31, с. 10]; комплексу організованих, однак, обмежених у часі, бюджеті дій, заходів чи зусиль, які скеровані на створення унікального продукту (товари, послуги та інші) визначеної якості [27, с. 11].

Зарубіжні вчені також вдалися до визначення поняття «проект». У праці Х.Керцнера проект охарактеризовано як серію активностей та завдань, спрямованих на створення ділової цінності, яку слід виконати в межах певних специфікацій. Такі активності мають певний часовий інтервал початку та закінчення, обмежене фінансування, споживають людські та інші ресурси, а також є багатофункціональними [6, с. 2]. Схожі визначення запропонували Ф.Баг'юлі, К.Грей та Е.Ларсон, Р.Батрік, які визначили це поняття як:

- послідовність взаємопов'язаних подій, які проводяться протягом визначеного та обмеженого періоду часу і спрямовані на створення унікального, але чітко визначеного результату [2];

- комплексний захід, що не повторюється, який обмежений за часом, бюджетом, ресурсами, а також чіткими вказівками щодо виконання, розробленими під потреби замовника [20, с. 16];

- сукупність заходів, узгоджених для досягнення визначеного результату; в проєкт залучаються люди з усієї організації, які надають свої експертні знання [4, с. 20].

У свою чергу Дж.Юран та Б.Годфрі стверджують, що проєкт – це проблема, запланована до вирішення [5], а також завдання, яке виконується структуровано [5].

Українські науковці С.Павловський, Н.Мельник, О.Косяк, Н.Буреннікова, М.Лошак запропонували класифікаційні ознаки, в межах яких проєкт диференціюється за рівнем рішення, типом інновації, відношення до наявних систем, масштабом, за термінами реалізації, ступенем завершеності, призначенням [26]; також за якістю, характером та сферою діяльності, масштабом та розміром проєкту, ступенем складності, складом і структурою проєкту; формою, тривалістю, взаємовпливом [15]; за критеріями та їх характеристиками (рис. 2) [14, с. 46–51].

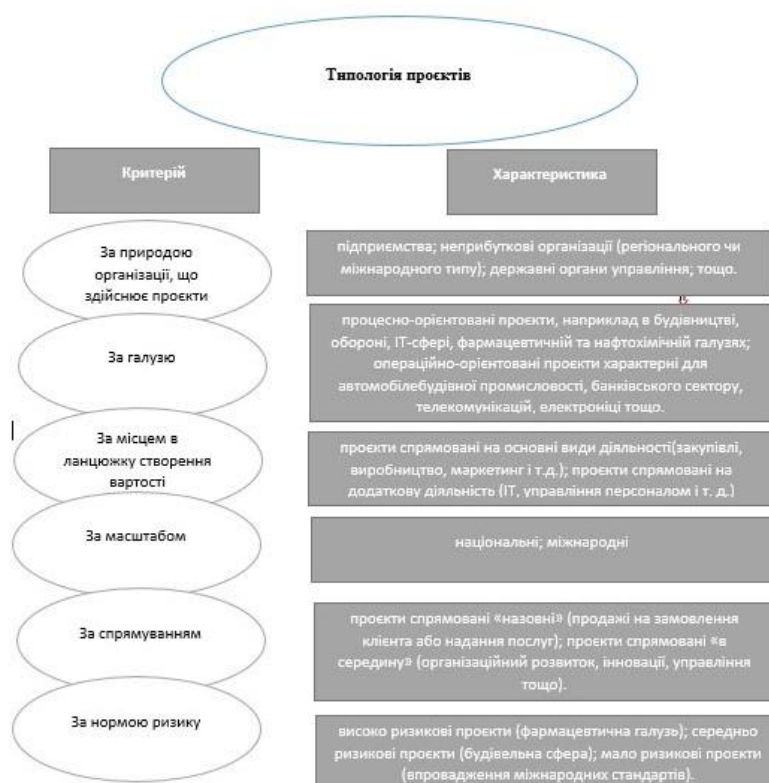

Рис. 2. Типологія проєктів за критеріями [14]

Здійснивши аналіз запропонованих зарубіжними та відчизняними науковцями визначень поняття «проєкт», можна вказати на основні його характеристики, а саме: сформованість завдання, мети, задля досягнення кінцевого результату; чітка визначеність дати початку та завершення його виконання, проміжні дати отримання або досягнення результатів; потреба у фінансових, кадрових, технічних, технологічних ресурсів, які можуть бути обмеженими.

Проєктна діяльність пронизує всі сфери функціонування сучасних підприємств, потребує планування, здійснення ретельного контролю та спрямована на впровадження певних змін у межах підприємства. Саме тому перед керівниками підприємств стоїть завдання запровадити ефективну систему управління проєктами, яка сприятиме зростанню конкурентоспроможності таких підприємств на національній та міжнародній арені, а найголовніше – успішній реалізації стратегії підприємства.

Оскільки проєкт є складною та комплексною системою, його запровадження супроводжується ризиками на всіх етапах життєвого циклу, він потребує ефективного та якісного управління, адже результат виконання проєкту впливає на можливість розвитку бізнесової діяльності підприємств. У свою чергу управління проєктом полягає у здійсненні координації використання матеріальних та людських ресурсів, залучення та використання інноваційних методів управління, визначення термінів для його

виконання та здійснення контролю якості виконаних робіт. Виконання проекту потребує здійснення наступних кроків, які було запропоновано зарубіжним науковцем Трілленбергом Вілфрідом (рис. 3) [33].

Рис. 3. Етапи реалізації проекту як циклу вирішення проблеми [33]

У другій половині ХХ ст. еволюція менеджменту досягла міжнародного масштабу і була пов'язана з переходом від інтернаціоналізації до глобалізації низки аспектів соціально-економічного життя: глобальний характер науки і техніки, глобальна фінансова система, глобальна мережа передачі та отримання інформації (комунікаційна інфраструктура), світова інституційна структура (урядові та неурядові організації), які обговорюють дії з низки глобальних питань [32].

Міжнародні проекти відрізняються від національних проектів, зважаючи на культурні та соціальні відмінності між учасниками з різних країн, мовні та діалектні відмінності, правові, регуляторні та звітні вимоги, різниця у часових поясах тощо [23, с. 145] і характеризуються:

- **унікальністю**, яка пов'язана з широким діапазоном завдань, які стоять перед виконавцями проекту, залученням організацій з транскордонною діяльністю, міжнародних мереж організацій, міжнародних підприємств, крос-культурними особливостями, а саме всі країни світу з їх історичними, політичними, економічними, технологічними, екологічними і правовими відмінностями;

- **різноманітністю**, яка пов'язана з залученням різних національних, організаційних та функціональних культур, багатомовністю, освітнім досвідом, що відрізняється, різними правовими та економічними системами, а також часовими поясами;

- **динамічністю**, яка пояснюється високою швидкістю і тиском часу через швидкі зміни на світових ринках, непередбачуваними змінами, які виникають у зв'язку з жорстокою конкуренцією на світових ринках, раптовими змінами у зв'язку з непередбачуваними ризиками або можливостями, необхідністю у здійсненні безперервної координації та узгодженні робочих моментів через високу взаємозалежність різних зацікавлених сторін;

- **обмеженістю ресурсів**, яка пов'язана з додатковими витратами на транспортування та координацію проекту, необхідністю у затраті додаткового часу для планування роботи через більшу складність, обмеженістю людських ресурсів через збільшення вимог до навичок, якими має володіти виконавець проекту (наприклад, знання іноземної мови, здібності до міжкультурного спілкування);

- **складністю**, яка пояснюється великою кількістю зацікавлених сторін, високим ступенем віртуальності, багатопрофільністю, великим об'ємом інформації до обробки, технічними труднощами, які пов'язані з важливістю залучення інновацій в цілому;

- **ризиками**, серед яких найвпливовішими є велика кількість зацікавлених сторін з протилежними інтересами, багатостороння взаємодія між учасниками проекту, значна кількість екологічних ризиків, високий рівень невизначеності через непередбачуваність стану глобального навколишнього середовища та новизна проекту (рис. 4) [7].

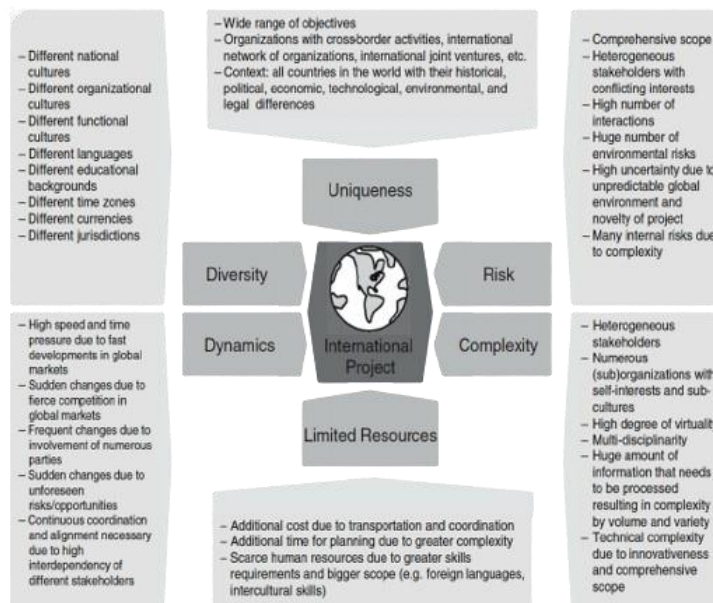

Рис. 4. Характеристика міжнародного проекту [7]

Реалізація будь-якого проекту потребує злагодженої та скоординованої організації та координації, саме тому виокремлення категорії «управління проектом» є необхідністю. Найповніше визначення поняття «управління проектами або проектний менеджмент» (англ. Project Management) наведено в Наставі до зводу Знань з управління проектами (англ. A Guide to the Project Management Body of Knowledge або PMBOK Guide), що вважається настільною книгою менеджерів проектів в усьому світі. В цій Наставі поняття прирівнюється до мистецтва, яке полягає у здібностях керувати й координувати людські та матеріальні ресурси протягом життєвого циклу проекту, застосовувати систему сучасних методів і техніки управління й мінімізації ризиків для досягнення визначених у проекті результатів за складом і обсягом робіт, вартістю, часом, якістю та задоволенням учасників, в основі методології якої лежать підходи світового планування, розроблені наприкінці 50-років XX ст. в США [9].

У працях В.В. Каложного поняття трактується як розвинена методологія, що включає цілісну структуру сукупності моделей, методів, інструментів і програмних засобів, які широко застосовуються під час розробки й реалізації проектів різного масштабу, видів та типів, дають змогу постійно розширювати області й напрями їх застосування [17]. Про методологію управління проектом та проектною командою для досягнення мети писали Г.М. Тарасюк, Л.П. Батенко, О.А. Загородніх та В.В. Ліщинська, В.Трілленберг та ін.:

- це процес управління командою, ресурсами проекту за допомогою спеціальних методів та прийомів з метою успішного досягнення поставленої мети [31];

- це процес управління командою і ресурсами проекту за допомогою специфічних методів, завдяки яким проект завершується успішно і досягає своєї мети [12];

- це сукупність управлінських завдань, організаційних дій, методів і засобів, спрямованих на досягнення поставленої мети проектною діяльністю [33];

- це методологія організації, планування, керівництва, координації трудових, фінансових і матеріально-технічних ресурсів протягом проектного циклу, спрямована на ефективне досягнення його мети [22, с. 664].

Проектний менеджмент потребує організації використання фінансових, трудових і матеріальних ресурсів проекту [37, с. 125.] і спрямований на реалізацію проекту з максимально можливою ефективністю при заданих обмеженнях щодо часу, коштів і якості кінцевих результатів [21].

Управління цілями є першочерговим завданням проектного менеджменту, який за визначенням Американського Інституту управління проектами [34] має здійснювати ефективне управління обсягом робіт, управління витратами, управління часом та управління якістю. Однак управління об'єктами не є менш важливою функцією, яка полягає в управлінні людськими ресурсами, управління комунікаціями, управління ризиками, управління проектною інтеграцією тощо.

Управління проектами (рис. 5) [27] та застосування проектного підходу дає змогу виконавцям проекту грамотно побудувати роботу, розробити цілісну модель проекту, оцінити та передбачити об'єм роботи, визначити цілі та способи їх досягнення, окреслити етапи виконання проекту, спрогнозувати та оцінити можливі ризики, а також здійснити комплексний аналіз проекту завдяки усебічній його реалізації [8].

Рис. 5. Логіка управління проектами [24]

Виконання міжнародного проекту передбачає вибір стратегії, визначення мети та обсягу проекту, розробка бачення та переваг, що випливають з проекту, визначення ролей та обов'язків, проведення аналізу потенційних проблем, визначення способів управління ресурсами та вирішення питань комунікації [18, с. 40–46]. Управління міжнародним проектом характеризується численними особливостями. Серед найпоширеніших можна вважати необхідність використання єдиної «мови проекту», що має на меті забезпечити ефективну імплементацію проекту та легкого спілкування між учасниками проектної групи без мовного бар'єру, а також культурні та поведінкові особливості членів проектної команди, які здатні впливати на прийняття рішень один одного, здатні реагувати на складні ситуації чи ризики, готові взаємодіяти чи конкурувати, мають можливість здійснювати опір змінам та проявляти власне ставлення до виконання завдань. Труднощі управління міжнародним проектом зумовлені багатомовністю, багатонаціональністю та полікультурністю; політичними факторами; фінансовим кліматом; відмінностями в законодавстві та правилах, що змінюються; відмінностями у розмірі заробітної плати для учасників проектної команди відповідно до національного законодавства тощо. Культурні відмінності є чи не найголовнішим фактором, який визначає успішну або ж невдалу реалізацію міжнародного проекту, що і підкреслює важливість міжкультурних компетенцій як способу ефективного міжкультурного спілкування [10, с. 61–70]. Продуманий та обґрунтований план, який може врахувати всі потенційні ризики та виклики дає можливість своєчасно відреагувати на них у процесі реалізації проекту, що і є підґрунтям успішного управління міжнародним проектом [13], який сприяє підприємству у пошуку нових ринків збуту, збільшенню його конкурентоздатності, відкриттю доступу до нових ринків, географічній диверсифікації, а також економії на масштабі (рис. 6) [36].

Запорукою сталого розвитку соціально-економічної системи будь-якого рівня (підприємство, регіон, держава) є поєднання інструментів стратегічного управління та управління проектами [24, с. 7], а залучення сучасних методів, що включає цілісну структуру сукупності моделей, програмних засобів і інструментів, які широко застосовуються при розробці й виконанні проектів різного масштабу, видів та типів [17], сприяють досягненню результативних змін та є необхідністю сьогодення. Саме управління проектом сприяє задоволенню очікувань клієнтів, забезпеченню конкурентних переваг та прозорості процесів, розробленню нової інноваційної продукції, а також підвищенню результативності та ефективності діяльності [24, с. 16].

Застосування інноваційних інструментів управління проектами регіонального та міжнародного масштабу є однією із найбільш яскравих тенденцій сучасного функціонування бізнес-підприємств. Серед найпоширеніших інновацій управління проектами вважаються:

- аутсорсинг (outsourcing), що являє собою передачу визначених функцій однієї організації іншій, яка спеціалізується у відповідній сфері;
- бенчмаркінг (benchmarking), який характеризується як опанування найкращого досвіду управління та його упровадження у власну діяльність;
- реінжиніринг (reengineering), що визначається як фундаментальне переосмислення діяльності та відповідні дії задля різких, кардинальних змін [35].

Останні роки свідчать про стрімкий розвиток управління проектами як інструментом для здійснення кардинальних, ефективних та швидких соціально-економічних змін завдяки розвиненій методології, що включає структуру сукупності методів, моделей та програмних засобів, необхідних для застосування при розробці та під час реалізації проектів [23]. Хоча проект характеризується унікальністю та індивідуальністю підходів до його впровадження, залучення інноваційних інструментів для здійснення управлінської діяльності над ним сприяє покращенню діяльності підприємств та фінансових показників країни в цілому.

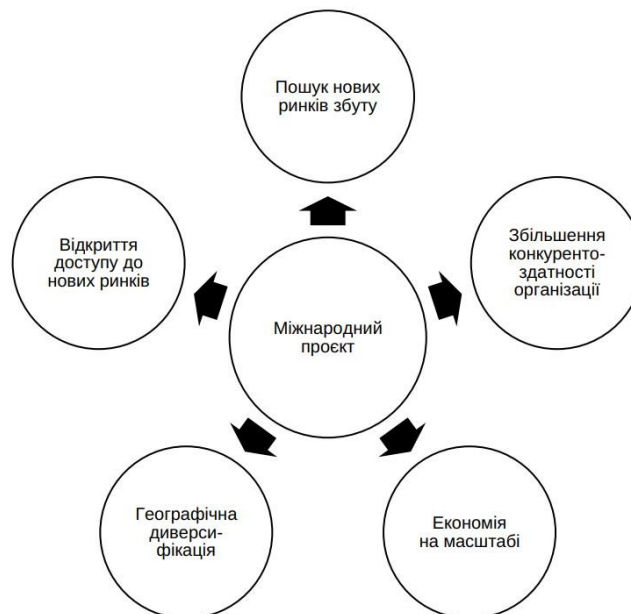

Рис. 6. Заходи міжнародної співпраці в межах реалізації міжнародного проєкту [36]

Висновки та перспективи подальших досліджень. У статті було розглянуто та проаналізовано основні підходи до вивчення поняття «проєкт», «міжнародний проєкт» та «управління проєктами». Короткий огляд та здійснення аналізу наукових джерел встановили, що реалізація проєктів є ознакою розвитку соціально-економічної системи будь-якого рівня (підприємство, регіон, держава); а розробка та виконання міжнародного проєкту, який значно відрізняється від національного в межах управлінської діяльності, а також у зв'язку з його тимчасовістю, обмеженістю у часі, коштах та обсязі робіт є потужним інструментом здійснення цілеспрямованих змін у межах функціонування бізнес-підприємства. Особливість та значущість міжнародного проєкту також полягає в його структурі, організації, можливості встановлення та налагодження зовнішніх зв'язків з провідними зарубіжними підприємствами, організаціями та установами, адже вміння працювати з людьми: тими, хто виконує проєкт, і тими, для кого він виконується, вважається запорукою успішної його реалізації [23, с. 22]. Отже, рушійною силою здійснення змін у межах підприємств є управління проєктом та використання інноваційних інструментів, впровадження яких дозволяє таким підприємствам економити основні ресурси – час і гроші, примножуючи кількість міжнародних проєктів та ефективно впроваджуючи їх.

Список використаної літератури:

1. A Guide to the Project Management Body of Knowledge (PMBOK Guide). – 6-th ed. – Project Management Institute, 2017. – 800 p.
2. Baguley P. Improve Your Project Management: Teach Yourself / P. Baguley. – Hachette UK, 2010. – 224 p.
3. British Standard BS 6079-1:2000. Project management. – Part 1: Guide to Project management. – 182 p.
4. Buttrick R. The project workout. The ultimate guide to directing and managing business-led projects / R. Buttrick. – Routledge, 2019. – 553 p.
5. Juran J.M. Juran's quality handbook / J.M. Juran, A.B. Godfrey. – 5-th ed. – 1999. – 1730 p.
6. Kerzner H. Project management: a systems approach to planning, scheduling, and controlling / H. Kerzner. – John Wiley & Sons, 2017. – 814 p.
7. Koster K. Managing international projects / K. Koster. – London : SAGE, 2010.
8. Lientz B.L. Project Management for the 21st Century / B.L. Lientz, K.P. Rea. – 3-rd ed. – San Diego : Academic Press, 2003.
9. Керівництво до зводу знань з управління проєктами (Керівництво PMBOK). – 5-те вид. – PMI Inc., 2012. – 614 с.
10. Identifying cultural difference in R&D project for performance improvement: A field study / S. Zeng, X. Xie, C. Tam, C. Sun // Journal of Business Economics & Management. – 2009. – Vol. 10, № 1. – P. 61–70.
11. Бабінська С.Я. Сутність та джерела фінансування інноваційних проєктів / С.Я. Бабінська // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер. : Економіка і менеджмент. – 2015. – № 12. – С. 70–72.
12. Батенко Л.П. Управління проєктами : навч. посібник / Л.П. Батенко, О.А. Загородніх, В.В. Ліщинська. – К. : КНЕУ, 2003. – 231 с.
13. Батенко Л. Забезпечення зрілості управління проєктами: методичні підходи та практична реалізація / Л. Батенко, А. Лезіна, В. Москалюк // Економічний аналіз. – 2020. – Т. 30, № 1 (1). – С. 22–37. DOI: 10.35774/econa2020.01.01.022.
14. Брінь П.В. Багаторівнева класифікація проєктів за абсолютними та відносними ознаками / П.В. Брінь // Бізнес-навігатор. – 2019. – Вип. 6 (55). – С. 46–51.
15. Буреннікова Н.В. Проектний менеджмент: сутність проєктів, їх класифікація, етапи впровадження / Н.В. Буреннікова, М.В. Лошак. – ВНТУ, 2020.

16. Довгань Л.С. Управління проектами : навч. посібник / Л.С. Довгань, Г.А. Мохонько, І.П. Малик. – Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2017. – С. 9–11.
17. Калюжний В.В. Сучасна методологія управління проектами та малий бізнес: що бажане і неможливе / В.В. Калюжний [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.khntusg.com.ua/files/sbornik/vestnik_98/46.pdf.
18. Кара Н.І. Особливості інноваційного менеджменту в діяльності міжнародних компаній / Н.І. Кара, Л.В. Зинич // Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення та проблеми розвитку. – 2021. – № 2 (6). – С. 40–46.
19. Керівництво з управління інноваційними проектами і програмами організацій : монографія / Пер. на українську мову під редакцією проф. Ф.О. Ярошенка. – К. : Новий друк, 2010. – 160 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://edu.minfin.gov.ua/P2M/Pages/Codex.aspx>.
20. Грей К.Ф. Управління проектами : практичне керівництво / К.Ф. Грей, Е.У. Ларсон ; пер з англ. – М. : Справа та Сервіс, 2003. – 345 с.
21. Кобилянський Л.С. Управління проектами : навчальний посібник / Л.С. Кобилянський. – Київ : МАУП, 2002. – 200 с.
22. Мазур І.І. Управління проектами : навчальний посібник / І.І. Мазур, В.Д. Шапиро, Н.Г. Ольдерогге ; під заг.ред. І.І. Мазура. – 2-ге вид. – М. : Омега-Л, 2004. – 664 с.
23. Ноздріна Л.В. Управління проектами : підручник / Л.В. Ноздріна, В.І. Яцук, О.І. Полотай ; за заг. ред. Л.В. Ноздріної. – К. : Центр учбової літератури, 2010. – 432 с.
24. Омельчук А. Світовий досвід управління проектами / А.Омельчук // Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Міжнародні відносини. – 2013. – № 9. – С. 151–154.
25. Павліха Н.В. Управління сталим розвитком просторових систем: теорія, методологія, досвід : монографія / Н.В. Павліха. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2006. – 145 с.
26. Павловський С. Теоретичні аспекти інноваційного проекту: сутність та етапи розробки / С.Павловський, Н.Мельник, О.Косяк // Київський економічний науковий журнал. – 2023. – № 2. – С. 34–42. DOI: 10.32782/2786-765X/2023-2-5.
27. Приймак В.М. Управління проектами : навчальний посібник / В.М. Приймак. – Київ : КНУ ім. Тараса Шевченка, 2017. – 464 с.
28. Рач В.А. Управління проектами: практичні аспекти реалізації стратегій регіонального розвитку : навч. посіб. / В.А. Рач, О.В. Россошанська, О.М. Медведєва ; за ред. В.А. Рача. – К. : К.І.С., 2010. – 276 с.
29. Різник В.В. Історичні аспекти виникнення та становлення управління проектами як окремої галузі менеджменту / В.В. Різник [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/evu/2011_17_2/Riznyk.pdf.
30. Настанова до зводу знань з управління проектами (Настанова PMBOK) та Стандарт з управління проектами. – 7-ме вид. – Проект Management Institute, 2022. – 275 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://pmiukraine.org/pmbok7/>.
31. Тарасюк Г.М. Управління проектами : навч. посіб. / Г.М. Тарасюк. – К. : Каравелла, 2004. – 344 с.
32. Тверезовська Н.Т. Управління проектами: стан і перспективи розвитку / Н.Т. Тверезовська, В.А. Кищенко [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/VChdpu/.
33. Трілленберг Вілфрід Проектний менеджмент : конспект лекцій і семінарів / Вілфрід Трілленберг. – Тернопіль : Економічна думка, 2001. – 95 с.
34. Управління проектами / під. ред. І.М. Харитоновна. – М. : Міжнародний інститут менеджменту, 2003. – 613 с.
35. Федорчак О.В. Інноваційні інструменти управління цільовими проектами та програмами / О.В. Федорчак [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/db/2012-2/doc/1/10.pdf>.
36. Шишковський С.В. Особливості управління міжнародними проектами / С.В. Шишковський, І.П. Аблязізов, Я.Б. Суховаров-Жорновий. DOI: 10.32782/2524-0072/2023-56-142.
37. Щукін Б.М. Аналіз інвестиційних проектів : конспект лекцій / Б.М. Щукін. – К. : МАУП, 2002. – 128 с.

References:

1. *A Guide to the Project Management Body of Knowledge (PMBOK Guide)* (2017), 6th ed., Project Management Institute, 800 p.
2. Baguley, P. (2010), *Improve Your Project Management: Teach Yourself*, Hachette UK, 224 p.
3. BSI (2000), *British Standard BS 6079-1:2000. Project management, Part 1 Guide to Project management*, 182 p.
4. Buttrick, R. (2019), *The project workout. The ultimate guide to directing and managing business-led projects*, Routledge, 553 p.
5. Juran, J.M. and Godfrey, A.B. (1999), *Juran's quality handbook*, 5th ed., 1730 p.
6. Kerzner, H. (2017), *Project management: a systems approach to planning, scheduling, and controlling*, John Wiley & Sons, 814 p.
7. Koster, K. (2010), *Managing international projects*, SAGE, London.
8. Lientz, B.L. and Rea, K.P. (2003), *Project Management for the 21st Century*, 3rd ed., Academic Press, San Diego.
9. *Kerivnystvo do zvodu znan z upravlinnia proektamy. Kerivnystvo PMBOK* (2012), 5th ed., PMI Inc., 614 p.
10. Zeng, S., Xie, X., Tam, C. and Sun, C. (2009), «Identifying cultural difference in R&D project for performance improvement: A filed study», *Journal of Business Economics & Management*, Vol. 10, No. 1, pp. 61–70.
11. Babinska, S.Ya. (2015), «Sutnist ta dzerela finansuvannia innovatsiinykh proektiv», *Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu, Seriya Ekonomika i menedzhment*, No. 12, pp. 70–72.
12. Batenko, L.P., Zahorodnikh, O.A. and Lishchynska, V.V. (2003), *Upravlinnia proektamy*, navch. posibnyk, KNEU, K., 231 p.

13. Batenko, L., Liezina, A. and Moskaliuk, V. (2020), «Zabezpechennia zrilosti upravlinnia proektamy: metodychni pidkhody ta praktychna realizatsiia», *Ekonomichnyi analiz*, Vol. 30, No. 1 (1), pp. 22–37, doi: 10.35774/econa2020.01.01.022.
14. Brin, P.V. (2019), «Bahatorivneva klasyfikatsiia proektiv za absolutnymy ta vidnosnymy oznakamy», *Biznes-navihator*, Issue 6 (55), pp. 46–51.
15. Buriennikova, N.V. and Loshak, M.V. (2020), *Proektnyi menedzhment: sutnist proektiv, yikh klasyfikatsiia, etapy vprovadzhenia*, VNTU.
16. Dovhan, L.Ie., Mokhonko, H.A. and Malyk, I.P. (2017), *Upravlinnia proektamy*, navch. posibnyk, KPI im. Ihoria Sikorskoho, Kyiv, pp. 9–11.
17. Kaliuzhnyi, V.V., *Suchasna metodolohiia upravlinnia proektamy ta maliy biznes: shcho bazhane i nemozhlyve*, [Online], available at: http://www.khntusg.com.ua/files/sbornik/vestnik_98/46.pdf
18. Kara, N.I. and Zynych, L.V. (2021), «Osoblyvosti innovatsiinoho menedzhmentu v diialnosti mizhnarodnykh kompanii», *Menedzhment ta pidpriemnytstvo v Ukraini: etapy stanovlennia ta problemy rozvytku*, No. 2 (6), pp. 40–46.
19. *Kerivnytstvo z upravlinnia innovatsiinymy proektamy i prohramamy orhanizatsii*, monohrafiia (2010), Pereklad na ukrainsku movu in Yaroshenko, F.O. (ed.), Novyi druk, K., 160 p., [Online], available at: <http://edu.minfin.gov.ua/P2M/Pages/Codex.aspx>
20. Hrei, K.F. and Larson, E.U. (2003), *Upravlinnia proektamy, Praktychne kerivnytstvo*, Translated from England, Sprava ta Servis, M., 345 p.
21. Kobylanskiy, L.S. (2002), *Upravlinnia proektamy*, navchalnyi posibnyk, MAUP, Kyiv, 200 p.
22. Mazur, I.I., Shapyro, V.D. and Olderohe, N.H. (2004), *Upravlinnia proektamy Upravlinnia proektamy*, navchalnyi posibnyk, in Mazur, I.I. (ed.), 2nd ed., Omeha-L, M., 664 p.
23. Nozdrina, L.V., Yashchuk, V.I. and Polotai, O.I. (2010), *Upravlinnia proektamy*, pidruchnyk, in Nozdrina, L.V. (ed.), Tsentr uchbovoi literatury, K., 432 p.
24. Omelchuk, A. (2013), «Svitovyi dosvid upravlinnia proektamy», *Naukovyi visnyk Skhidnoevropeiskoho natsionalnogo universytetu imeni Lesi Ukrainky. Mizhnarodni vidnosyny*, No. 9, pp. 151–154.
25. Pavlikha, N.V. (2006), *Upravlinnia stalym rozvytkom prostorovykh system: teoriia, metodolohiia, dosvid*, monohrafiia, Volyn. obl. druk., Lutsk, 145 p.
26. Pavlovskiy, S., Melnyk, N. and Kosiak, O. (2023), «Teoretychni aspekty innovatsiinoho proektu: sutnist ta etapy rozrobky», *Kyivskiy ekonomichnyi naukovyi zhurnal*, No. 2, pp. 34–42, doi: 10.32782/2786-765X/2023-2-5.
27. Pryimak, V.M. (2017), *Upravlinnia proektamy*, navchalnyi posibnyk, KNU imeni Tarasa Shevchenka, Kyiv, 464 p.
28. Rach, V.A., Rossoshanska, O.V. and Medvedieva, O.M. (2010), *Upravlinnia proektamy: praktychni aspekty realizatsii stratehii rehionalnogo rozvytku*, navch. posib., in Rach, V.A. (ed.), K.I.S., K., 276 p.
29. Riznyk, V.V., «Istorychni aspekty vynyknennia ta stanovlennia upravlinnia proektamy yak okremoi haluzi menedzhmentu», [Online], available at: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/evu/2011_17_2/Riznyk.pdf
30. *Nastanova do zvodu znan z upravlinnia proektamy (Nastanova PMBOK) ta Standart z upravlinnia proektamy* (2022), 7th ed., Project Management Institute, 275 p., [Online], available at: <https://pmiukraine.org/pmbok7/>
31. Tarasiuk, H.M. (2004), *Upravlinnia proektamy*, navchalnyi posibnyk, Karavella, Kyiv, 344 p.
32. Tverezovska, N.T. and Kyshenko, V.A., *Upravlinnia proektamy: stan i perspektivy rozvytku*, [Online], available at: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/VChdpu/
33. Trillenberh, V. (2001), *Proektnyi menedzhment. Konspekt leksii i seminariv*, Ekonomichna dumka, Ternopil, 95 p.
34. Kharytonova, I.M. (ed.) (2003), *Upravlinnia proektamy*, Mizhnarodnyi instytut menedzhmentu, M., 613 p.
35. Fedorchak, O.V., «Innovatsiini instrumenty upravlinnia tsilovymy proektamy ta prohramamy», [Online], available at: <http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/db/2012-2/doc/1/10.pdf>
36. Shyshkovskiy, S.V., Abliazizov, I.R. and Sukhovarov-Zhornoviy, Ya.B., «Osoblyvosti upravlinnia mizhnarodnymy proektamy», doi: 10.32782/2524-0072/2023-56-142.
37. Shchukin, B.M. (2002), *Analiz investytsiinnykh proektiv*, konspekt leksii, MAUP, K., 128 p.

Полянська Анна Станіславівна – здобувач PhD 073 «Менеджмент» факультету бізнесу та сфери обслуговування Державного університету «Житомирська політехніка».

<https://orcid.org/0009-0004-3326-5854>.

Наукові інтереси:

– управління міжнародними проєктами.

Polianska A.S.

Theoretical foundations of the «project» («international project») concepts study and the impact of project management on the development of business enterprises

The article considers approaches to the interpretation of the concepts «project» and «international project», defines typical classifications of projects, gives several features and elements of the project, and defines the main stages of international project implementation. An analysis of the «project management / international project» concept is made, the implementation of which affects the socio-economic indicators of the country's development as a whole and is an important factor in improving both national and international business activities of enterprises. Project management is becoming more important in both the public and private sectors of the economy because it develops the ability to plan, and organize the work process, and forms the ability to direct resources and exercise control over them to achieve specific goals. International projects are gradually becoming more important, attracting partners from different countries and contributing to the development and expansion of foreign economic ties.

Keywords: project; international project; project management.

Стаття надійшла до редакції 30.01.2024.